

Huiskat – Elizabeth Eybers

1 Die kat strek hoog op vier strak bene, buig
2 behaaglik om haar luiperdlies te lek,
3 rol om en lê fluwelig oopgevlek
4 dat keel en bors en buik die son kan suig.

5 Ons noem haar “kat” want sy is sonder siel
6 en anoniem. Smal skerwe van agaas
7 staar koud uit die driehoekige gelaat.
8 Arglistig, vloeibaar, soos ñ blink reptiel

9 van los en lenig wees versadig: sy
10 sal nooit – die veearts het haar “reggemaak” –
11 ekstase en angs van lewe voortbring smaak,
12 sal, steeds eenselwig, alle teerheid stuit.
13 Ek hol my hand behoedsaam, smalend sluit
14 sy haar oë, kronkel by my greep verby.

House cat

1 The cat stretches high on four taut legs, bend
2 easily to lick her leopard flanks,
3 rolls over and lies velvety splayed
4 so that throat and breast and belly can absorb the sun.

5 We call her “cat” because she is without soul
6 and anonymous. Narrow splinters of agate
7 stare coldly from the triangular face.
8 Crafty, liquid as a shiny reptile

9 loose and supple to the point of satiation: she
10 will never – the vet “fixed” her –
11 taste ecstasy and anxiety from bringing forth life,
12 will always be reserved, without tenderness.
13 I cup my hand carefully, scornfully (she) closes
14 her eyes, wriggles past my grasp.

TEMA

'n Huiskat se gedrag word beskryf.

AGTERGROND

Deur al Elizabeth Eybers se gedigte loop 'n lyn van die vrou, haar psige en emosies -

- ❖ daarom word die kat in hierdie gedig met die vroulike geassosieer.
- ❖ Sy identifiseer met die vroulike psige van lewe voortbring, vrouwees en dan die teerheid daarmee saam.

Mens en dier woon hier op aarde en is afhanklik van wat die aarde hulle kan bied.

- ❖ Mens en dier is dus afhanklik van mekaar.

Katte fassineer mense al vir eeue.

- ❖ Daar is prehistoriese grottekeninge van katte.
- ❖ Die ou Egiptenare het die kat as 'n heilige dier/as 'n god, gesien.
 - As hulle huise sou afbrand, sou hulle eerder die kat red as hulle familielede.
 - Hulle het selfs katte gebalsem om hulle te vereer.
 - ☺ Is dit dalk die rede hoekom katte altyd verby 'n mens stap met hulle koppe in die lug – so al asof hulle ver verhewe bo die mens is??

Katte is gewoonlik liefdevolle troeteldiere, maar kan onafhanklik funksioneer.

- ❖ Hulle is nie so afhanklik van die mens vir sy versorging soos 'n hond nie.
- ❖ Katte steur hulle dikwels nie aan hulle eienaars nie – soos ons in hierdie gedig kan sien.
- ❖ In die gedig is daar 'n kontras tussen die mens wat aanraking soek en die kilheid van die kat.

TITEL

Die titel sê presies waaroor die gedig gaan, nl. 'n huiskat.

- ❖ Daar is geen “die” voor huiskat nie.
 - Dit is universeel – kan enige kat wees.
 - Die kat in hierdie gedig tree op soos vele ander katte.

BOU

Uiterlik is die gedig in die vorm van 'n Italiaanse sonnet.

- agt versreëls (oktaaf)

- In die gedig het ons twee strofes van vier versreëls (kwatryne).
- Dan volg ses versreëls, nl. die sestet/sekstet.

Innerlike bou: In die eerste twee kwatryne word die kat beskryf.

- In die sestet kry ons die toepassing van die beeld.
 - Die kat se interaksie met die mens word hier beskryf.

RYMSKEMA

abba / cddc / eff / gge

In die sestet van dié gedig het ons 'n afwyking in die rympatroon.

- ❖ Gewoonlik is die rymskema van die Italiaanse sonnet : eff / ege maar in dié gedig is dit eff / gge.

ENJAMBEMENT

Die digter se doel met enjambement is dat ons die versreëls aaneenlopend moet lees.

- ❖ As leser kan jy die lui bewegings van die huiskat visualiseer/jy kan **sien** hoe die kat homself uitstrek en hoe hy sy kop buig om sy lies te lek, ens.

Funksie van die enjambement is om die streng rym in die sonnet te verdoesel.

- ❖ Dit ondersteun die ritme (laat ons vinniger lees)/laat die gedig vloei.
 - Rymverdoeseling = 'n Mens kan skaars die rymwoord hoor want jou aandag word van die rym af weggelei.
- ❖ Die enjambement in die gedig mimiek (naboots) die vloeiende beweging van die kat.

Strofe 1

Vier versreëls = kwatryn.

1	Die kat <u>s</u> trek hoog op vier <u>s</u> trak bene, <u>b</u> uig
---	---

Die kat strek haarself uit amper/byna ongevoelig/hard (strak-grim).

Alliterasie = herhaling van die s-klank.

2	<u>b</u> ehaaglik om haar luiperdlies te lek,
---	---

Alliterasie = herhaling van b-klank in versreël 1 en 2.

Die kat is besig met haar skoonheidsroetine.

buig behaaglik = Die kat se bewegings is soepel en grasieus wanneer sy haar lies (flank) lek.

- ❖ Die kat het nie die kolle van 'n luiperd nie maar wel die ongetemde persoonlikheid van die luiperd wat 'n wilde dier is.
- ❖ Die kat is lenig soos 'n luiperd.
 - Die kat word met 'n luiperd vergelyk (metafoor).
 - Die kat se persoonlikheid kom hier na vore.
 - Die kat is nie getem nie – sy het haar eie wil soos ons in die laaste twee versreëls (13 en 14) kan sien.

3	rol om en lê fluwelig oopgevlek
4	dat keel en bors en buik die son kan suig

Die kat het 'n sagte pels (fluwelig).

Sy lê lui en uitgestrek (oopgevlek) met haar pens (buik) in die lug en geniet die son.

- ❖ Sy lê op haar rug.
- ❖ suig: figuurlike betekenis – 'n mens kan nie letterlik die son insuig nie.
- ❖ Visuele sintuig (sig) baie belangrik.
 - 'n Mens kan sien hoe sy in die son lê en haarself geniet.
 - Die herhaling van “en” (polisindeton) versterk hierdie beeld.

Strofe 2

Vier versreëls = kwatryn.

Die persoonlikheid van die kat word hier verder beskryf.

5	Ons noem haar “kat” want <u>sy</u> is <u>sonder</u> <u>siel</u>
6	en anoniem.

Die kat het nie 'n naam nie – anoniem (naamloos).

Die kat is sonder siel = gevoelloos/emosieloos.

Die feit dat die kat nie 'n naam het nie, wys daarop dat die spreker nie geheg is aan die kat nie.

- ❖ Spreker is afsydig teenoor kat.

Alliterasie = herhaling van s-klank.

6	Smal skerwe van agaas
7	staar koud uit die driehoekige gelaat.

8 Arglistig, vloeibaar, soos 'n blink reptiel.

Voorkoms van die kat word nou beskryf.

Versreël 6 = metafoor.

- ❖ Agaat is harde, halfedelsteen (small slivers of agate).
- ❖ Die vorm van die iris en die kleur van die kat se oë.
- ❖ Die kat se oë is “agaat” = hard en koud.

Versreël 7 = Die oë wat koud en kil is word hier beklemtoon met die woord “koud”.

- ❖ Gelaat = gesig is driehoekig.

Versreël 8 = Vergelyking.

- ❖ Die kat beweeg skelm (arglistig) soos 'n blink reptiel (slang).
 - Reptiele is koud en glibberig.
- ❖ Vloeibaar (fluid) = beweging van kat is aaneenlopend (sonder ophou).

Strofe 3

Ses versreëls = sestet.

Die gedig vloei sonder onderbreking vanaf die tweede strofe na die derde strofe deur die gebruik van enjambement.

9 van los en lenig wees versadig: sy

lenig = supple

versadig = saturated

Sy is tevrede met haarself.

- ❖ Beeld van luiheid word weer hier geskep.

Alliterasie = herhaling van l-klank.

Funksie van dubbelpunt = Nog inligting oor die kat volg.

- ❖ Ons wag in afwagting – spanning wat opbou – wat gaan nou gebeur.

10 sal nooit – die veearts het haar “reggemaak” –

Parentese (- ... -) = ekstra inligting.

“reggemaak” = eufemisme (die woord is gebruik om dit wat gesê wil word, te versag.)

- ❖ Sy is gesteriliseer – sy is onvrugbaar.
- ❖ Die mens is daarvoor verantwoordelik dat sy nie kan voortplant nie.
 - Die mens manipuleer die natuur vir eie gewin.
 - MAAR

- As diere nie reggemaak word nie, sal dit aanleiding gee tot rondloperhonde en –katte wat onversorg is omdat niemand hulle wil hê nie.
- DBV kan alreeds nie die aantal ongewenste diere hanteer nie en is afhanklik van mense se liefdadigheid om 'n bestaan te maak.

11	ekstase en angs van lewe voortbring smaak,
12	sal, <u>steeds</u> <u>eenselwig</u> , alle <u>teerheid</u> stuit.

As gevolg van die sterilisering sal die kat nooit die ekstase (opwinding) van kinders baar (geboorte gee) smaak nie.

- ❖ Sy sal nooit die emosie van angs (bekommerd wees) wat saam met die geboorteproses en grootmaak van kinders gaan, ervaar nie.

eenselwig = die kat sal teruggetrokke/afsydig na binne gekeer bly.

teerheid = die spreker voel dat die kat se gebrek aan teerheid is weens die sterilisering.

- ❖ Die sterilisering het die kat gestop (gestuit) om enige emosie te wys/toon.

Assonansie = die herhaling van die ee-klank.

13	Ek hol my hand behoedsaam, smalend sluit
14	sy haar oë, kronkel by my greep verby.

Die spreker maak haar hand versigtig (behoedsaam) gereed (hol my hand) om die kat te streel – wil uitreik na die kat, maar die kat sluit haar oë (maak haar oë toe) smalend (minagtend) en kronkel weg.

- ❖ Sy ignoreer die spreker.
 - Behoedsaam = die spreker het geweet die kat gaan haar nie toelaat om haar te vryf nie.
- ❖ Die gewenste kommunikasie wat die spreker met die kat wou hê, vind nie plaas nie.

greep = Die spreker wou die kat vasgryp om haar magsposisie te bewys, maar soos 'n reptiel kronkel die kat weg.

- ❖ Skakel hier met die oë van die kat wat ook met 'n reptiel vergelyk is (versreël 8).
 - Hier kry ons weer die idee van 'n reptiel. ('n slang kronkel)

Dit is amper asof die spreker weet die kat gaan nie reageer nie want die kat word as “eenselwig” (teruggetrokke) beskryf.

- ❖ Die kat is altyd dieselfde.

Ons sien dat hier geen hegte verhouding is tussen die spreker en die kat nie.

Dit is moontlik dat die kat 'n metafoor word van 'n mislukte verhouding.

- ❖ Die spreker projekteer haar gevoel van afstand en kilheid op die dier.

Die kat wat hier vir ons geskilder word, laat ons dink aan die uitdrukking : Sy is 'n regte kat ('n snipperige meisie).

STEMMING = amusant/ironies/beskrywend

BOODSKAP

- ❖ Soms kan huisdiere nie getem word nie.
- ❖ Die kat is eiesinnig.
- ❖ Soms kan toestande/ervarings 'n mens se lewe verander = bitter/gevoelloos/emosieloos.
- ❖ Elke huisdier het sy/haar eie persoonlikheid.

VRAE:

- 1 Hoe voel jy oor katte? Motiveer jou antwoord. (2)
- 2 Hoekom is daar nie 'n lidwoord voor die titel "Huiskat" nie? (1)
- 3 Noem VIER bewegings van die kat wat in strofe 1 beskryf word? (4)
- 4 Watter tegniek gebruik die digter om die soepele bewegings van die kat om haar lies te lek, te beskryf? (1)
- 5 Hoekom, dink jy, word die kat in strofe 1 met 'n luiperd vergelyk? Gee TWEE redes. (2)
- 6.1 Wat word die herhaling van "en" in versreël 4 genoem? (1)
- 6.2 Wat is die funksie van die stylfiguur in VRAAG 6.1? (1)
- 7 "...die son kan suig." Versreël 4.
 - 7.1 Word "suig" konnotatief of denotatief gebruik? (1)
 - 7.2 Verduidelik jou antwoord in VRAAG 7.1. (1)
- 8.1 Die kat word in strofe 1 met 'n luiperd vergelyk as gevolg van die kolle op sy lies.
Stem jy saam met die stelling? Gee 'n rede vir jou antwoord. (1)
- 8.2 Watter ENKELE WOORD impliseer dat hierdie kat moontlik kolle op sy lyf gehad het? (1)

- 9 Haal 'n WOORD in strofe 1 aan wat die kat se pels beskryf? (1)
- 10 Haal 'n ENEKELE WOORD uit strofe 1 aan wat min of meer dieselfde betekenis het as "ongevoelig". (1)
- 11 Haal 'n versreël uit strofe 1 aan waarin alliterasie voorkom en onderstreep die klanke wat herhaal word. (1)
- 12 Watter sintuig kom sterk na vore in strofe 1? (1)
- 13 Hoekom is die gebruik van die enjambement so funksioneel in strofe 1? (1)
- 14 Haal die WOORD uit strofe 2 aan wat die kat se persoonlikheid beskryf. (1)
- 15 Haal TWEE opeenvolgende woorde uit strofe 1 aan wat die kat se voorkoms beskryf. (1)
- 16 Waarmee is die kat besig as sy haar lies lek? (1)
- 17 Hoe bad 'n kat hom-/haarself? (1)
- 18 Gee TWEE opeenvolgende woorde uit strofe 1 wat die soepelheid van die kat beskryf. (1)
- 19 Watter deel van die kat se liggaam is die "buik"? (1)
- 20 Die kat lê op haar maag in die son.
Haal 'n versreël uit strofe 1 aan om die stelling verkeerd te bewys. (1)
- 21 Die kat lê opgekrul in die son.
Stem jy saam met die stelling? Gee EEN WOORD om jou antwoord te motiveer. (1)
- 22 Benoem die beeldspraak in versreël 2? (1)
- 23 Noem die twee dinge wat in versreël 2 met mekaar vergelyk word. (2)
- 24 Haal TWEE opeenvolgende woorde uit strofe 2 aan om die kat se persoonlikheid te beskryf. (1)
- 25 Wat is die naam van die kat? (1)
- 26 Wat word met die woord "anoniem" geïmpliseer? (1)

- 27 Waaruit kan jy aflei dat daar geen hegte verhouding tussen die kat en haar eienaar is nie? (1)
- 28 Haal die metafoor uit strofe 2 aan. (1)
- 29.1 Waarmee word die oë van die kat in strofe 2 vergelyk? (1)
- 29.2 Watter afleiding kan 'n mens maak uit jou antwoord in VRAAG 29.1? (1)
- 30 Watter WOORD uit strofe 2 beskryf die skelm bewegings van die kat? (1)
- 31.1 Waarmee word die kat in strofe 2 vergelyk? (1)
- 31.2 Hoekom is die vergelyking effektief? (1)
- 32 Watter DRIE aparte woorde uit strofe 2 kan met 'n reptiel geassosieer word? (3)
- 33.1 Benoem die beeldspraak in versreël 8. (1)
- 33.2 Met watter koue dier word die kat vergelyk? (1)
- 34 Watter kleur sou jy sê is die kat se oë? (1)
- 35 Hoe weet ons dat die kat nie 'n naam het nie? Gee TWEE bewyse uit strofe 2. (2)
- 36 Volgens die spreker is die kat kil en gevoelloos. (Strofe 2)
- 36.1 Stem jy saam met die stelling? Verduidelik jou antwoord na aanleiding van die woorde wat in strofe 2 gebruik is. (1)
- 36.2 Stem jy saam met die stelling? Verduidelik jou antwoord na aanleiding van die beeldspraak wat in strofe 2 gebruik is. (1)
- 37 Wat word met die woord "vloeibaar" gesuggereer? (1)
- 38 Die woord "lenig" in strofe 3 vorm 'n skakel met watter beeld wat in strofe 1 genoem word? (1)
- 39.1 Wat word met die woord "versadig" bedoel? (1)

- 39.2 Watter ander betekenis kan die woord “versadig” ook hê? (1)
- 40 Watter onreg is die kat aangedoen? (1)
- 41 Dink jy dit is aanvaarbaar dat huisdiere gesteriliseer moet word? Verduidelik jou antwoord. (1)
- 42 Watter emosies sal die kat nooit kan ervaar as gevolg van die sterilisering? Noem die DRIE emosies. (3)
- 43 Wat is die funksie van die parentese in strofe 3? (1)
- 44 Wat word die gedeelte tussen die aandagstrepe in versreël 10, genoem? (1)
- 45.1 Hoekom is die woord “reggemaak” in aanhalingstekens? (1)
- 45.2 Wat word die stylfiguur genoem? (1)
- 46 Wie het die kat gesteriliseer? (1)
- 47 Wie moet indirek blameer word dat die kat nooit enige teerheid sal toon nie? (1)
- 48 Waarom sal die kat nooit enige teerheid kan wys nie? (1)
- 49 Gee 'n voorbeeld van 'n paradoks uit strofe 3. Haal slegs TWEE APARTE WOORDE aan. (2)
- 50 Wat beteken die woord “eenselwig” in versreël 12? (1)
- 51 Hoe reageer die kat wanneer die spreker haar wil vryf? (2)
- 52 Watter afleiding kan gemaak word wanneer die kat “**smalend** haar oë sluit”? (1)
- 53 Watter WOORD in strofe 3 skakel met die beeld van 'n reptiel? (1)